

L'oasi comunicatiu andorrà. Perills i amenaces per al dret d'informació i les llibertats d'expressió i opinió

Marc SEGALÉS i DALMAU

Una ràdio i televisió públiques, quatre diaris amb les respectives versions digitals, una trentena d'emissores de ràdio malgrat que únicament quatre ofereixen programació pròpia mentre que la resta són simples altaveus de les emissores veïnes, un diari digital, quatre publicacions mensuals de temàtica diversa, una publicació mensual d'informació econòmica, una agència de notícies i prop d'una vintena de blocs, de professionals de la comunicació o no, són els que conformen el mapa comunicatiu andorrà, on encara es podrien afegir unes set o vuit agències de comunicació i publicitat. I tot això en un país que té tot just 70.000 habitants.

I ja hi ha lloc per a tothom? Aquesta és una de les preguntes que cada any fan els estudiants d'alguna de les branques de la comunicació que vénen a fer una estada al diari *BonDia* i aquells que han centrat alguns dels seus treballs de carrera en les particularitats, o especificitats que sempre agrada més al país, de l'oasi comunicatiu andorrà. I la resposta, malgrat la cara de sorpresa d'alguns, és que sí o, com a mínim, així ha estat fins ara, on ni la virulència de la crisi econòmica, que també ha impactat de ple en els mitjans de comunicació, ha comportat, a diferència de la majoria de països del nostre entorn, la desaparició de cap dels mitjans existents.

Aquesta quantitat de mitjans de comunicació, i per tant la pluralitat que comporta i les múltiples opcions de què disposen els ciutadans del país per informar-se, no ha passat desapercebuda a l'exterior. No es pot oblidar que la premsa, o el quart poder com el va batejar l'escriptor i polític angloirlandès Edmund Burke per l'extraordinària influència que exercia als anys previs a la Revolució Francesa, i la forma d'exercir-la és un dels elements que es tenen en compte a l'hora de valorar la salut i la qualitat democràtica de qualsevol Estat, ja que al marge d'informar, els mitjans exerceixen com a element controlador dels altres tres poders –executiu, legislatiu i judicial– que conformen un estat democràtic. I, en aquest aspecte, Andorra acostuma a aparèixer en els llocs de privilegi. Així es pot constatar en el rànquing anual de llibertat de premsa que publica l'ONG Reporters Sense Fronteres, i on el Principat apareix en el lloc número cinc d'una llista de 180 països.

Malgrat que no es pot obviar que aquesta classificació, que mesura el nivell de llibertat d'informació i el grau de llibertat del qual gaudeixen periodistes i internautes de cada país –però també els esforços de les autoritats per respectar i garantir el dret a la informació–, està feta a partir d'un paràmetres subjectius fixats per l'ONG que publica la llista, hauria de ser una dada per estar-ne, i no només els professionals de la comunicació, ben orgullosos.

Tot i aquesta bona percepció exterior i la bona i envejable, si la comparem amb la situació en d'altres estats, convivència, sense perdre la sana competència, dels diferents actors de l'oasi comunicatiu andorrà, aquest ha de fer front a diverses situacions, perills i amenaces que en poden alterar la configuració actual i podrien, seguint amb l'exemple de l'estudi de Reporters Sense Fronteres, fer caure el país dels llocs de privilegi del rànquing. I això pot passar per factors interns, propis a l'evolució que ha seguit el sector de la comunicació i a la força i projecció social dels mitjans –poder en definitiva–, però també per qüestions externes que deixen poc marge de maniobra.

Afirmava anteriorment que la crisi econòmica no ha comportat el tancament de cap mitjà de comunicació. Cert, però els ha precaritzat. La majoria d'empreses del sector han portat a terme retallades en les plantilles, fet que ha repercutit sense cap mena de dubte en la qualitat del producte, en aquest cas la informació que reben els ciutadans. I és que, com en la majoria de professions, fer la mateixa feina amb menys personal com a situació habitual, no puntual com en el cas d'una baixa o unes vacances, fa que no es pugui treballar de la mateixa manera. Així, la gran majoria de mitjans recorren més a les notes de premsa dels diferents gabinets i les donen per bones amb més facilitat que no quan, amb més personal, es treballava més cada informació. Això ha provocat una uniformitat en els continguts dels diferents mitjans amb la pèrdua de riquesa informativa i punts de vista que suposa per als ciutadans, que, optin pel mitjà que optin, consumeixen gairebé la mateixa informació –fet d'altra banda habitual en un país de les dimensions del nostre– i, el que sí és realment més preocupant, gairebé explicada de la mateixa manera.

La crisi ha comportat també una caiguda considerable de la publicitat, al voltant del 40% al 50% en premsa escrita i de gairebé el 60% en el cas de les emissores de ràdio, que no es pot oblidar que és la principal font de subsistència de tots els mitjans de comunicació, a excepció de la ràdio i televisió públiques, sufragades pel Govern. Més enllà de l'efecte econòmic sobre els comptes de resultats dels diferents mitjans, això suposa també un perill a l'hora de garantir el dret a la informació i les llibertats d'expressió i opinió, ja que es corre el risc que la informació passi a ser una simple mercaderia i els criteris econòmics s'imposin als periodístics a l'hora de tractar o donar determinada cobertura a una informació. És a dir, aquest paga, aquest surt; o aquest paga i per tant dono cobertura a l'acte al marge del valor informatiu que pugui tenir. Convertir la informació en un simple mercat és perillós no només per l'empobriment de la qualitat de la mateixa informació sinó també perquè resta independència i credibilitat als mitjans de comunicació i en dificulta enormement la tasca d'exercir de controladors dels altres poders de l'Estat, amb la pèrdua de qualitat democràtica que, es vulgui o no, això comporta.

Més enllà de les qüestions que li són pròpies i les que han estat agreujades per la crisi econòmica, l'oasi comunicatiu andorrà haurà d'afrontar en breu un nou repte, com ho és el

que suposa la proposició de llei qualificada de protecció civil als drets a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge impulsada pel grup parlamentari demòcrata i de la qual, i malgrat que pugui ser sorprenent després d'haver emès un criteri favorable, se n'ha desmarcat fins i tot l'executiu, en admetre, per boca del ministre portaveu, que es tracta d'una llei que no és pas necessària.

I no ho és perquè els drets que presumptament pretén protegir es troben ja del tot protegits amb la legislació existent i la persona que pugui considerar que en algun moment li han estat vulnerats té tots els mecanismes al seu abast per poder defensar-se.

Així, el Codi Penal ja recull, entre els articles 172 i 178, els delictes de calúmia, injúries i difamació, i fixa fins i tot la responsabilitat solidària del mitjà de comunicació a través del qual s'hagués propagat algun d'aquests delictes. Quina necessitat doncs hi ha d'obrir la via civil? Plantejar aquest tipus de protecció dels drets a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge no és per si sol una mala cosa. Ara bé, de la manera com s'ha fet es perverteix absolutament l'objectiu que pogués tenir la llei. I és que la via civil que planteja el grup parlamentari demòcrata, que sembla més encaminada a donar elements per quantificar el cost que pugui tenir la lesió d'aquests tres drets que no pas a protegir-los, obre el camí de la por, de l'amenaça i de l'autocensura dels mitjans de comunicació.

I és que malgrat la tossuderia reiterada d'alguns dels defensors de la llei, el text, exceptuant els sis/set articles referits a l'espai digital, pren com a base i, de fet calca, la normativa espanyola del 1982 i, igual que aquesta, obre la porta a un increment de demandes contra els mitjans de comunicació no per rescabalar cap dany o defensar-se d'una intromissió il·legítima a aquests drets sinó únicament per percebre una indemnització. És a dir, el dany a l'honor poc importarà si la indemnització és prou quantiosa.

Una llei, la motivació real de la qual encara no ha estat capaç d'explicar cap dels 22 consellers generals que en van votar la presa en consideració –fet que abona encara més les tesis que apunten cap a una certa intolerància a les crítiques–, que suposa a més començar la casa per la teulada.

Perquè es fa difícil d'entendre que vint-i-un anys després de la Constitució i, exceptuant la llei de creació de la ràdio i televisió públiques, sense cap regulació específica del sector de la comunicació ni sobre la llibertat d'informació es vulgui ara, interessadament és evident, barrejar drets en un únic text, poc treballat i on no s'han tingut present les conseqüències que pugui comportar.

I és que malgrat aquesta barreja, amb una voluntat inequívoca de difuminar-los, l'article 12 de la Constitució deixa ben clar que "es reconeixen les llibertats d'expressió, de comunicació i d'informació. La llei regularà el dret a rèplica, el dret de rectificació i el secret professional. Queda prohibida la censura prèvia o qualsevol altre mitjà de control ideològic per part dels poders públics".

En canvi, l'article 14 de la Carta Magna disposa que: "Es garanteix el dret a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge. Tothom té dret a ésser protegit per les lleis contra les intromissions il·legítimes en la seva vida privada i familiar."

No obstant que sembla prou evident que es tracta de qüestions diferents, i de fet així ho tracta la legislació espanyola, la proposició de llei que es troba a tràmit parlamentari les posa al

mateix sac. Però, i això encara planteja més dubtes sobre l'objectiu real del text, la barreja no és uniforme i tot i que regula la protecció civil dels tres drets i a la vegada el dret a rèplica i de rectificació, obvia la qüestió del secret professional, amb la qual cosa deixa totalment deseparats els professionals de la comunicació.

Un text, en definitiva, i en espera de les millores i correccions que se'n puguin fer per la via d'esmena, que fomenta i promou l'autocensura per part dels mitjans i que pot arribar a emmordassar la llibertat d'expressió i limitar el dret a la informació dels ciutadans.

Marc Segalés i Dalmau,

periodista i director dels diaris gratuïts *BonDia* i *Més Andorra*